

Dijk van een Delta, het verhaal van de rivieren

"Dijk van een Delta wordt een regionaal beeldverhaal dat tot op nationaal niveau getild zou moeten worden. Kinderdijk is overal bekend, maar mensen weten niet dat achter die Kinderdijk een heel stuk geheugen ligt, dat tot aan de Duitse grens reikt. Het is het verhaal van de Nederlander, die beroemd is geworden door de baggerindustrie, die strijd moest leveren tegen het water, die het water gebruikte om zich te verdedigen tegen de vijand. Het is het verhaal van onze identiteit, iets waar we trots op moeten zijn en die we weer moeten herontdekken."

Erna kruitwagen is één van de ondernemers die zich actief inzet voor de Stichting Innovatie Recreatie & Ruimte. Ze is eigenaar van Recreatieoord de Panoven in Zevenaar. De ambitie van Erna is om het recreatieoord samen te voegen met het gebied De Breuly en het tussenliggende Panovenpark tot het landschapspark Panoven. Om dit te kunnen realiseren vindt ze het belangrijk dat de Panoven deel uitmaakt van een regionaal beeldverhaal, het beeldverhaal Dijk van een Delta. Erna vertelt.

Recreatieoord De Panoven, een innovatief project

"Het innovatieve aan de Panoven is de wijze waarop wij het Landschapspark Panoven willen realiseren. De Panoven is een erfgoed uit 1850. Zo'n erfgoed vraagt veel onderhoud, net als kastelen en havezaten. We hebben te maken met veel opstal: gebouwen, machines, een landgoed. Dat kost veel geld. Daarbij zijn we als horecabedrijf onderhevig aan subjectief lokaal beleid. We betalen veel afdrachten en hebben te maken met verschillende problemen en disciplines, zoals ruimtelijke ordening, groen- en watermanagement, opnieuw investeren in gebouwen. We kunnen het onderhoud niet uitbesteden, dat is te duur. We moeten dus zoeken naar slimme oplossingen.

Het innovatieve dat wij willen laten zien met de Panoven is dat wij kansarme jongeren, die anders in het zorgtraject zullen belanden, via een leertraject in willen zetten bij het onderhoud van het erfgoed. Wij hebben aan de jongeren heel wat extra handen, de jongeren krijgen een kans op de arbeidsmarkt. Het is een sociaal project met een duidelijke win-winsituatie. Het is een uniek samenwerkingsverband met zorginstellingen en bouwbedrijven. De jongeren zijn dag en nacht op het terrein aanwezig onder strikte begeleiding. Ze leren met nieuwe materialen werken en kunnen die vaardigheden en kennis meenemen naar de arbeidsmarkt. We willen bijvoorbeeld hutjes maken van natuurlijke materialen, die passen in het landschap en ook passen in het concept van het landschapspark Panoven. Daar hebben we die extra handen echt bij nodig."

Kleibeleving

Centraal in het Panovenconcept staat de kleibeleving. "We zijn uit de klei getrokken en daar mogen we best trots op zijn," aldus Erna. "De Panoven heeft tot 1998 gediend als steenfabriek. Van de klei werden stenen gemaakt die je kunt zien als je door bepaalde straten in Zevenaar en omgeving rondloopt. Het ziekenhuis in Zevenaar was één van onze laatste grote projecten. De klei van de plek waar het ziekenhuis is gebouwd, is gemengd met onze klei, de stenen zijn hier gebakken en weer teruggebracht naar het ziekenhuisterrein. Als je in de wachtkamer zit te wachten zie je de stenen die in deze fabriek zijn gemaakt. Elke steen is 6 keer door de handen van mijn man gegaan.

Veel mensen realiseren zich niet hoe arbeidsintensief het werk in de steenfabrieken was. Veel mensen realiseren zich ook niet hoe belangrijk de klei is geweest in onze geschiedenis. Wij hadden de klei nodig om huizen en forten te bouwen om ons te beschermen. We hadden geen bergen of natuursteen. Wij hadden de baggerindustrie. Wij hebben de rivier, het watermanagement, waar wij Nederlanders zo beroemd door zijn geworden. Het Pannerdens Kanaal bijvoorbeeld is gegraven om ons tegen de vijand te beschermen. Kinderdijk is daar het gevolg van. We hadden de molens op Kinderdijk nodig om het water te bemalen. De rivier, de dijken, er is veel gebeurd in het gebied langs de rivieren. Er is gewoond, er is gewerkt en is gerecreëerd langs de dijk. Dijken zijn doorgebroken, De Breuly is daar een voorbeeld van, er zijn kerken verdronken, er is leed geweest, maar ook plezier. Mensen hebben er landbouw kunnen bedrijven, er een bestaan door kunnen opbouwen. Dat thema moeten we oppakken om een project als het onze uit het lokale en uit het regionale te halen en te tillen naar nationaal niveau."

Van lokaal project tot regionaal beeldverhaal

"Elk project langs die rivier, in dat gebied, is een parel met een eigen identiteit en die parels willen we aan elkaar rijgen met de dijk als de as van beleving. Verhalen, sagen en legenden uit het gebied moeten op geluidsband worden gezet, zoals dat voor ons project al is gebeurd, zodat mensen de geschiedenis kunnen beleven, het regionaal beeldverhaal kunnen horen. Maar dat moeten we wel samen doen. We moeten samenwerken om het verhaal van een Dijk van een Delta te vermarkten. Samenwerken met ondernemers langs dat snoer, met gemeenten en provincies. Een beeldverhaal kan echter niet door een ambtenaar achter een tafel worden uitgedacht. De verhalen liggen in het veld, bij de ondernemers, bij de bewoners. Wat wij van gemeente en provincie verlangen is een vriendelijker beleid. De drie provincies die betrokken zijn bij een Dijk van een Delta zijn enthousiast, de gemeente moet vaak nog over de streep worden getrokken. Gemeente Zevenaar ziet bijvoorbeeld beren op de weg als het gaat om het inzetten van de jongeren op de Panoven. Dat hoeft niet. Het kost ze geen geld, wij kunnen er garant voor staan dat de jongeren geen overlast bezorgen en bovendien kunnen we hierdoor het Landschapspark Panoven in veel kortere tijd realiseren. Dat levert de gemeente geld op. Recreatie, de horeca, is een economische drager. Mensen die op het park verblijven laten ook iets achter in de stad, doen daar hun inkopen. Ook voor de gemeente is het dus een win-winsituatie. We hebben de gemeente nodig als partner. We zijn in overleg, maar we hebben die status van partner helaas nog niet bereikt.

Regionale toeristische bureau's doen hun best, lokale VVV's ook, maar we hebben ook het Nationaal Bureau voor Toerisme (NBT) nodig. Ze kunnen een Dijk van een Delta op nationaal niveau vermarkten. Wat zij als Nederlandse identiteit vermarkten is de klomp en de tulp.. Onze echte identiteit ligt in de strijd om het water. Daar is Hansje Brinker, die jongen die met zijn vinger in de dijk de doorbraak tegenhoudt, zo'n goed voorbeeld van. Amerikanen kennen Hansje Brinker als geen ander. Wij Nederlanders moeten hem herontdekken en dat kan, door zo'n beeldverhaal. Met kleine totaalconcepten kunnen we bezoekers dat bieden. In deze tijd van recessie zullen meer mensen kiezen voor vakantie in eigen land. Wat is er dan mooier om ze iets mee te geven van de geschiedenis van hun eigen volk, het cultuurhistorisch en natuurhistorisch erfgoed in de vorm van een Dijk van een Delta."

De Panoven anno 2020, de ambitie van Erna

“Ik ben zelf ook heel benieuwd hoe het Landschapspark zich zal ontwikkelen.” zegt Erna met een brede glimlach, “ik hoop dat we in ieder geval dat we straks de rode elementen, de gebouwen, de horeca zelf, voor 100% hebben geëxploiteerd, op een milieuvriendelijke wijze. Verder hoop ik dat we het aanpalend terrein hebben mogen ontwikkelen. We willen harmoniëren met de omgeving. Die omgeving willen we mede onderhouden en beheren. Want als we 10 ha kunnen onderhouden, dan kunnen we ook 40 of 50 ha onderhouden. De energie moet je er toch insteken. Dat is een kwestie van aanpassen van je machines. Centraal staat die kleibeleving. Bij de klei in het landschap hoort een biotoop, daar horen bepaalde planten bij, bepaalde diersoorten zoals de uil en de bunzing. We zien met pijn in ons hart hoe die biotoop aan het veranderen is, aan het verarmen. Wat je nu om je heen ziet is de verlanding van het gebied, de verloedering. We willen daar met de gemeente en de provincie, maar ook met de waterschappen praten. Door de verlaging van de waterstanden in dit gebied krijg je ook verlanding van de kleiputten. Het karakter van de kleiputten verdwijnt en de biotoop die er bij hoort ook. Dat is zo jammer, want dat is een stukje natuurhistorisch erfgoed. Wij willen graag de pulsen leveren, meedenken over het gebied, partner zijn, het landschapspark Panoven realiseren binnen korte tijd, met de jongeren die we daarmee een kans op de arbeidsmarkt geven in ruil voor economisch rendement. Dat is mijn droom en dat wil ik graag nog beleven. En dat kan.

Het moet ons alleen gegund worden. Daarom zijn we ook blij met het Manifest van Hattem. Blij dat de toenmalige minister Veerman Cees Slager heeft uitgenodigd, naar de ondernemers heeft willen luisteren en dat Minister Verburg dat nu positief oppakt. We zijn geen Center Parcs of Landal, geen serie in een reeks. Bij ons zak je niet weg in een hoogpolig tapijt, maar moet je uitkijken voor de rails die er op het terrein lopen. Bij ons kun je in een oud treintje rijden, bij ons kun je de historie beleven in ons unieke museum en door op de ouderwetse manier stenen te bakken, maar ook de klei op een moderne manier beleven, door je in te laten smeren met die klei. We zijn uniek en eenmalig, we staan voor een grote en moeilijk opdracht, maar door te innoveren, door slimme oplossingen te bedenken kunnen we een project en een beeldverhaal dat voor het toerisme, maar ook voor het cultuurhistorisch en natuurhistorisch van nationaal belang is.”

Verschenen in de nieuwsbrief Recreatie en Ruimte, november 2009